HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איתיביה אמר לו השאילני פרתך אמר לו קונם פרה שאני קנוי לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו השאילני קרדומך אמר לו קונם קרדום (א) שיש לי שאני קנוי נכסי עלי אם יש לי קרדום אלא זה ונמצא שיש לו [א]בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר א"ר אחא בריה דרב איקא [ב]שניתנה לו על ידי אחר א"ר אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו בעא מיניה רבא מרב נחמן יש מעילה בקונמות או לא אמר ליה תניתוה מקום שנוטלין עליה שכר תיפול הנאה להקדש למימרא כי הקדש מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה כתנאי (א) [ג]קונם ככר זו הקדש ואכלה בין הוא ובין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי (ב) להקדש ואכלה הוא מעל חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון דברי ר' מאיר וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עליה למעול מקבל יכול דאמר היתירא בעיתי איסורא לא בעיתי אמר ליה [ד]מקבל מעל לכשיוציא [ה]שכל המוציא מעות הקדש לחולין כסבור של חולין הוא מועל אף זה מועל:

מתני'

רש"י

ה"ג **קונם פרה שאני הנאה לך.** והכי משמע קונם יהו עליך שאר פרות שיש לי שאני מהנה לך כלומר שאין לי פרה אחרת וזו שיש לי איני משאילך שזו לא רצה להשאילו והאחרות אסורות עליו בנדר או שאמר לו נכסי אסורין עליך אם יש לי פרה אחרת אלא זו ונמצא שיש לו פרה אחרת אסור לישאל (ג) ליהנות: **קונם קורדום שיש לי שאינו קנוי.** כלומר שלא קניתי קורדום אחר וזה איני משאילך שאני צריך לו או שאמר לו קונם נכסי יהו אסורים עלי אם יש לי קורדום אחר אלא זה ונמצא שיש לו קורדום אחר: **בחייו אסור.** בעל הקורדום אסור ליהנות מנכסיו כל ימי חייו. אי נמי בחייו דמדיר אסורין נכסיו על המודר: **מת.** המשאיל: **או שנתנה לו במתנה.** למודר. אמר לך המורה האי דקתני מת לא קאי אסיפא כלל דהיכי מצי קתני אסיפא [דהא] קתני נכסי עלי מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר מי מותר הרי אנפשיה קאמר אלא ארישא קתני אהשאילני פרתך שאם מת המדיר מותר בפרה או בנכסים של מדיר דהא אמר נכסי (ד) ומאחר שמת לאו נכסיה דידיה אינון והכא נמי אם ניתנו לו במתנה. ואמר לך המורה דכה"ג שאני הנאה שאינו קנוי כינוי לשון בני אדם [הן] (שרי) דהכי היו נודרים בירושלים ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. קתני שניתנו לו במתנה הרי זה מותר וקשיא לרבא דאמר אע"ג דיהיב ליה במתנה אסור: **אמר לך רבא הכא במאי עסקינן כגון שניתנה לו על ידי אחר.** שבעל הפרה נתנו לאחר ואותו אחר נתנו לשואל ולהכי מותר שכבר הוציאה משאיל מרשותו כשנתנה לאחר אבל היכא דאמר ליה ככרי עליך ולא נתנה לו על ידי אחר הואיל ולא יצאת מרשותו קודם לכן אסור. ולא דמי להיכא דאיגנבה מיניה משום דהיכא דאיגנבה מיניה הואיל ושלא מדעתו דבעל הככר יצא מרשותו כעודה בידו דמי ואסור אבל היכא שנתנה לו במתנה על ידי אחר יצאת מרשותו מדעתו: **ולא קתני שנתנה לו.** דמשמע שהוא עצמו נתנו לו: **יש מעילה בקונמות.** היכא דאמר קונם ככר זה ואכלו מי הוי כהקדש מעילה דיש בו מעילה ומעל או לא: **[תניתוה מקום] שנוטלין עליה שכר.** ומודר היינו דאמר קונם ומדמי ליה להקדש: **קונם ככר זה הקדש.** שאמר בלשון הקדש ובלשון קונם והוא הדין נמי לא אמרה אלא בלשון קונם: **בין הוא בין חבירו מעל.** שהרי הקדישה סתם אכולי עלמא: **לפיכך.** הואיל ויש בה מעילה יש בה פדיון ויצאה לחולין דהוי כשאר הקדש: **אמר זו עלי הקדש.** כיון דאמר עלי עליה דידיה שויה הקדש והוא מעל אם אכל חייב לשלומי: **חבירו לא מעל.** דלא אסרה אלא על עצמו וגבי חבירו הוי כחולין: **לפיכך אין לה פדיון.** שהוא עצמו אין יכול לפדותה לעולם שהרי אמר עלי ולא על אחר ואחר אין יכול למעול בה: **בין כך ובין כך.** בין אמר סתם בין אמר עלי לא מעל בין הוא ובין חבירו אף על פי שאמר הקדש כיון דאמר נמי קונם שאין מעילה בקונמות: **מי מעל.** אליבא דמאן דאמר יש מעילה בקונמות קבעי: **הא לא אסירא עליה.** דנותן: **התירא ניחא לי דתיתיב לי איסורא לא בעיתי.** כלומר דבתורת היתר קבלתיה ממך ולא בתורת איסור: **וכסבור של חולין הן** (ה) **מעל.** אעפ"כ. הכי נמי אף זה המקבל אע"פ שסבור זה המקבל שהיתר הוא כי אכלה מעל:

מתני'

ר"ן

איתיביה וכו' השאילני פרתך הקנויה. פרה המונחת בפניהם: **קונם פרה שאני קנוי עליך.** קונם עליך פרתי זו אם אני קניתי אלא פרה זו או שאוסר עליו כל נכסיו אם יש לו פרה אלא זו: **בחייו אסור.** אם נמצא שיש לו פרה אחרת או קורדוס אחר: **מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר.** משום דכי מת או שנתנה לו במתנה לא פרתו ולא קרדומו ולא נכסיו הן. וקס"ד שהמדיר נתן למודר ואפ"ה שרי ° וקשיא לרבא דאסר: **שנתנה לו על ידי אחר.** שנתנו מדיר לאיניש דעלמא ואח"כ נתנו זה למודר: **דיקא נמי דקתני שניתנו לו.** כלומר שכך היתה קבלה בידם לקרות נתנו בחירק אף על פי ° שאין בכתיבה שום הפרש: ולענין הלכה קיימא לן אע"ג דיהביה ניהליה במתנה אסור דהכי פשט ליה רבא ואסיקנא דיקא נמי דקתני כו'. וכתב הרשב"א ז"ל דכי היכי דיהבה במתנה אסור ה"ה אם לקחו מודר ממנו דחד טעמא הוא: **יש מעילה בקונמות.** האוסר דבר עליו בקונם ונהנה ממנו מי מחייב מעילה או לא מי אמרינן דעשאו כקרבן וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים: **תפול הנאה להקדש למימרא כהקדש.** דאי לא דמי קונמות להקדש הוה ליה למימר יוליך הנאה לים המלח כדקתני בכל דוכתא ג) אלא משום דבקונמות יש בהן מעילה כהקדש כיון דבהקדש עסיק תנא תפול הנאה להקדש: **קונם ככר זו הקדש.** שאסרה בקונם לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם: **אכלה בין הוא בין חברו מעל.** דיש מעילה בקונמות: **לפיכך יש לה פדיון.** דכיון דמתסר אכולי עלמא כהקדש תפיס פדיונו: **ככר זו עלי הקדש אכלה הוא מעל.** דנהי דלא מיתסרה אלא עליה כי מתהני איהו מינה מעל: **חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון.** דכיון דחבירו לא מעל לא אלים כהקדש למתפס פדיונה: **וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות.** בין בקונס כללי שאסר לכל בין בקונס פרטי: ולענין הלכה קי"ל כר"מ דיש מעילה בקונמות דהא רב נחמן פשיט ליה לרבא ממתניתין שיש מעילה ובפ' שבועות שתים בתרא (שבועות כב:) נמי מפכינן דר"מ לרבנן הלכך קי"ל דיש מעילה. וקי"ל נמי דקונס כללי יש לו פדיון. ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות אי מישתרי ההוא קונס לבתר דמעיל כהקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה: **ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל.** כלומר מי מעל בנתינה זו דכיון דיש מעילה כי היכי דאמר בהקדש ג) דנטל אבן או קורה של הקדש מעל אע"פ שלא הוציאה הכא נמי מכיון שזכה בה שייכא מעילה שיצאה מרשות אוסר ונכנסה לרשות מקבל: **למעול נותן הא לא אסרה עליה.** ומכאן תשובה להרמב"ם ז"ל שכתב (בפרק) המדיר את חבירו והאכילו לוקה משום לא יחל דברו כמו שכתבתי למעלה בפ' ואלו מותרים ד): **למעול מקבל יכול דאמר התירא בעינא איסורא לא בעינא.** שאילו היה יודע שהוא של איסור לא היה רוצה לזכות בה ונמצא זכיה בטעות ואינה זכיה. ואע"ג דמוציא מרשות הקדש אפשר דאפי' בטעות מעל שאני הכא שהוא לא הוציאה אלא חבירו הוציאה וזה לא עשה אלא שקבלה: **אמר ליה מקבל מעל לכשיוציא.** כלומר מהשתא אין אחד מהם מועל מהנך טעמי דאמרת אלא מיהו לכשיוציא מעל. נהי דגבי זכיה אמרינן דזכיה בטעות היא לכשיוציא לא אמרינן הכי מידי דהוה אכל מוציא מעות הקדש לחולין: ירושלמי ה) נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו ולא איפשיטא:

מתני'

תוספות

קונם פרה שיש לי שאני הנאה לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו. שני נדרים הוו ואי קאמר שאומר לו קונם פרה שיש לי שאוכל ליהנות לך ממנה כלו' שאין לי פרה אחרת ואם יש לי תהא קונם עליך או שאמר בלשון הזה נכסי עליך קונם אם יש לי פרה אלא זו שאני עושה בה מלאכתי ונמצא שיש לו פרה אחרת ועתה נאסרה הפרה והנכסים עליו וגבי קונם נמי ה"פ כדפירשתי: מת או שנתנה לו במתנה מותרת. מת דתו לא מיקרו פרה וקרדום שלו וכן שנתנה לו במתנה מותרת וקס"ד שנתנה המדיר למודר ומשני שניתנה לו על ידי אחר לפירוש שני דלעיל ניחא דפריך מנתנה לו במתנה דאפרה ואקרדום קאי ואע"ג דלא אמר עליך אבל לפי' ראשון דלעיל דדייק מעליך קשה מאי פריך מנתנה לו פרה וקרדום הא לא אמר עליך וי"ל דלפי פירוש ראשון גרס שניתנו לשון רבים וקאי נמי אנכסים ודוחק הוא שבכל הספרים גרסי' שניתן לשון יחיד דמשמע דקאי דוקא אפרה ואקרדום לכ"נ כפירוש שני וא"ת אכתי היא גופה תקשה לך אמאי לא תנא שניתנו משום נכסים הלא איירי מינה גם מנכסים וי"ל מ"מ לא נחת לאשמועינן לאשריותא דפרה וקרדום שהיה רוצה לישאל ממנו היה עיקר הנדר וגם בכלל נכסים הם דמיתסר נמי בנדר כנכסים: הוא מעל וחבירו לא מעל לפיכך אין לו פדיון וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל. פירוש וחכמים לא קאי לרישא אלא קאי לסיפא דבעי למימר בין הוא בין חבירו לא מעל וקשה דלישנא דבין כך ובין כך משמע דקאי לכולה מלתא דר"מ ועוד משמע דאפילו לר"מ דיש בו מעילה מכל מקום אין לו פדיון וקשה בפרק האשה רבה (יבמות דף פח.) משמע האי יש בו מעילה משום דבידו לפדותו אלמא משמע דיש בו פדיה בקונמות וע"ק ברישא קאמר ככר זה הקדש מעל מאי קמשמע לן פשיטא דהקדש גמור יש בו פדיון ומעילה לכ"נ לפרש דרישא לא איירי בהקדש ממש אלא בקונס בלשון הקדש שאסר הככר לכל כמו הקדש ולכך יש בו מעילה כיון שנאסר לכל כהקדש גמור ככר זה עלי הקדש דמיירי בקונס שאינו אסור לכ"ע אלא לדידיה לכך אין לו פדיון דהא דאמרינן בשיש בו מעילה משום שבידו לפדותו היינו קונס שאסור לכל כמו הקדש. וחכמים אומרים בין כך ובין כך כו' קאי אפילו לרישא משום דאין מעילה בשום קונמות וכיון שאמר הקדש בלשון קונמות אין מועלין:

מסורת הש"ם

א) שבועות כב. [ע"ש ובתוס' דשם ותוס' יבמות פח. ד"ה אי קסבר], ב) [כגון ע"ז מט:], ג) [חגיגה י: וש"נ], ד) [דף טו. ד"ה הלכה], ה) [פ"ד סוה"ב], ו) נ"ל אינו מועל בו עד שיוציא.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' קונם קרדום לי כצ"ל ותיבת שיש נמחק: (ב) שם ככר זו עלי הקדש כצ"ל ואות ל' נמחק: (ג) רש"י ד"ה ה"ג וכו' וליהנות: (ד) ד"ה או שנתנה לו וכו' נכסי עליך ומאחר שמת וכו' והכי נמי אם: (ה) ד"ה וכסבור של חולין הן אעפ"כ מעל הכא נמי:

◆

מוסף רש"י

שניתנה לו על ידי אחר. אבל נגנב לא דהואיל ושלא מדעתו דבעל הככר יצא מרשותו כעודה ברשותו דמי (ראמ"ה בשמו). **לפיכך יש לה פדיון.** שתופסת פדיונה והיא יוצאה לחולין, דבהקדש כתיב (ויקרא כז) ופדה בערכך (שבועות כב.). **לפיכך אין לה פדיון.** להתירה לו שלא נאמר פדיון באיסורין (שם).

◆

פירוש הרא"ש

קונם פרה שאני קנוי. כקונם יהא עליך אם יש לי פרה אלא זו ולזו אני צריך ויש לו פרות אחרות ונאסרו נכסיו על המודר: **או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר.** ותיובתא דרבא: **שנתנה לו על ידי אחר.** שנתנה לאחר והוא נתנה למודר: **דיקא נמי דקתני** שניתנה ולא קתני שנתנה לו. בעל פה היתה הגירסא שגורה בפיהם: **למימרא בהקדש.** כדפרישנא במתני' מדקתני דדוקא להקדש צריך ליתן השכר ואינו יכול להשליכו לאבוד אלמא כל הנאה הבאה לו ממנה הרי הוא הקדש ויש לו בה מעילה: **ככר זה הקדש.** פירוש הקדש גמור ומילתא דפשיטא היא ולא איצטריך להך בבא כלל אלא אגב סיפא נקט: **הוא מעל.** דקסבר יש מעילה בקונמות: **אין לה פדיון.** דאין בו מעילה לכל כמו הקדש דלא אליס למתפס פדיוניה: **וחכ"א אחד זה ואחד זה לא מעל.** בין הוא בין חבירו לא מעל דאין מעילה בקונמות: **מי מעל.** למאן דאמר יש מעילה בקונמות: **למעול נותן.** כמו הנותן הקדש בשוגג לחבירו דמעל: **הא לא אסרה עילויה.** ולא מצינו מעילה בדבר המותר לו לאדם: **איסורא לא בעי דליקני.** דכל מעילה בשוגג הוא ואילו הייתי יודע שהיא אסורה לא הייתי מקבלה אבל המוציא מעות של הקדש בשוגג מעל אע"פ שאילו היה יודע שהיה של הקדש לא היה רוצה לזכות בהם כיון שהוא עצמו לקחם כדי לזכות בהם אבל מה שנותן לו על ידי אחר מצי למימר איסורא לא בעינא למקני: **מקבל מעל לכשיוציא.** דכל דבר של הקדש ו) אינו יוצא עד שימעול בו והכי אמרינן במעילה האומר לשלוחו תן דינר לחנווני ונזכר בעל הבית קודם שנתנו לחנווני חנווני מעל לכשיוציא:

עין משפט נר מצוה

ט א ב מיי' פ"ה מהל' נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטז סעיף ח:

י ג מיי' פ"ד מהלכות מעילה הלכה ט:

יא ד מיי' שם הלכה י:

יב ה מיי' שם פ"ו הלכה יא:

◆

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה מת וכו' וק' לרבא דאסר. ק"ל הא רבא פשט רק מכח הוכחה דאילו ככרי עליך לאפוקי מאי וכדפי' הר"ן לעיל והו שייך בככר דסתם הנאת ככר רק לאכילה וכמ"ש הרא"ש אבל הכא בפרה ובקורדוס ל"ש הוכחה זו דבא לאפוקי בעוד שהפרה שלו אסור להשאילו ליהנות ממנה אם כן י"ל דרבא מודה בזה דמותר בנותן במתנה ול"ע: בהר"ן ד"ה דיקא נמי וכו' שאין בכתיבה שום וכו'. וכיוצא בזה כתובות ג ע"ב: